

**Najwyższa Izba Kontroli
Departament Gospodarki,
Skarbu Państwa i Prywatyzacji**

Warszawa, 15 kwietnia 2010 r.

*Tekst dokumentu ujednolicony po rozpatrzeniu
zastrzeżeń zgłoszonych do Komisji Odwoławczej.*

P/09/044
KGP-410-15-4/2009

**Zarząd
Kompanii Węglowej S.A.
ul. Powstańców 30
40 – 039 Katowice**

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust.1 *ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli* (Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm.), zwanej dalej *ustawą o NIK*, Najwyższa Izba Kontroli¹ przeprowadziła w Kompanii Węglowej SA (dalej Kompania lub Spółka) kontrolę bezpieczeństwa zaopatrzenia Polski w węgiel kamienny (ze złóż krajowych), obejmując nią okres od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 30 września 2009 r.

W związku z ustaleniami przedstawionymi w protokole kontroli, podpisanym w dniu 15 stycznia 2010 r., Najwyższa Izba Kontroli, stosownie do art. 60 *ustawy o NIK*, przekazuje Panu Prezesowi niniejsze wystąpienie.

1. Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Kompanii Węglowej S.A. związane z zapewnieniem bezpieczeństwa zaopatrzenia Polski w węgiel kamienny ze złóż krajowych, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości i uchybień.

2. Zasoby geologiczne Kompanii w okresie objętym kontrolą (pomiędzy 31 grudnia 2006 r. a 30 września 2009 r.) uległy obniżeniu o 200 398 tys. ton. (z 13 555 553 tys. ton do 13 355 155 tys. ton). W tym samym czasie całkowite zasoby bilansowe (kwalifikowane² i niekwalifikowane³) zmniejszyły się o 199 057 tys. ton (z 8 729 566 tys. ton do 8 530 509

¹ Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji.

² Część całkowitych zasobów bilansowych, która dla okresu objętego koncesją została zakwalifikowana do zasobów przemysłowych lub nieprzemysłowych.

³ Całkowite zasoby bilansowe pomniejszone o zasoby bilansowe kwalifikowane, czyli zasoby niezaliczone do zasobów przemysłowych lub nieprzemysłowych w okresie objętym koncesją.

tys. ton). Oznaczało to, że udział całkowitych zasobów bilansowych w zasobach geologicznych zmniejszył się z 64,4 % do 63,9 %. W tym samym okresie zasoby bilansowe kwalifikowane (klasyfikowane) zmniejszyły się o 721 942 tys. ton (z 6 433 120 tys. ton do 5 711 178 tys. ton), a zasoby przemysłowe, stanowiące część zasobów bilansowych klasyfikowanych o 316 657 tys. ton (z 2 711 102 tys. ton do 2 394 445 tys. ton). Oznacza to, że udział zasobów przemysłowych klasyfikowanych w zasobach bilansowych klasyfikowanych zmniejszył się w tym czasie z 42,2 % do 41,9 %.

3. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na wysokie straty zasobów przemysłowych występujące przy wydobyciu węgla w Kompanii. Analiza zbiorczych operatów ewidencyjnych zasobów Spółki wykazała, że wskaźnik strat, liczony jako stosunek ich wysokości do wielkości rocznego wydobycia węgla, przekraczał poziom 30 %⁴ w 22 spośród 24 eksploatowanych złóż w 2007 r., a w 2008 r. – w 17 złożach.

Najwyższe wskaźniki strat wystąpiły przy eksploatacji złóż: *Piekary* w Zakładzie Górniczym „Piekary” (118,5 % w 2007 r. i 190,4 % w 2008 r.), *Piast* w KWK „Piast” (99% w 2007 r. i 108,4 % w 2008 r.), *Polska-Wirek* w KWK „Halemba-Wirek” (odpowiednio 108,1 % i 63 %), *Pokój* w KWK „Pokój” (odpowiednio 89,2 % oraz 62,8 %), *Anna* w KWK „Rydułtowy-Anna” (odpowiednio 59,5 % oraz 109,1 %).

Średni wskaźnik strat zasobów przemysłowych w Kompanii wyniósł 60,9 % w 2007 r. i 53,3 % w 2008 r. Przeciętne wskaźniki strat obliczane w Kompanii jako stosunek strat do zasobów przemysłowych, wyniosły natomiast 37,8 % w 2007 r. i 34,8 % w 2008 r.

Przyczynami relatywnie dużych strat złożowych były przede wszystkim trudne warunki geologiczno – górnicze, w jakich wydobywany był węgiel, w tym liczne uskoki, szybko opadające stropy, zaburzenia sedymentacyjne (zmienna miąższość pokładów, ścienienie, rozszczepienie, łączenie się warstw pokładów, itd.), liczne przerosty skały płonnej w złożu, zagrożenia naturalne, konieczność ochrony ważnych wyrobisk górniczych oraz obiektów znajdujących się na powierzchni ziemi, wymagania związane ze stosowanym systemem ścianowym (niezbędne były odpowiednio duże i regularne parcele, którym nadawano prostokątny kształt ścian wydobywczych).

⁴ W literaturze naukowej przyjmuje się, że straty spowodowane eksploatacją złoża wynoszą zazwyczaj około 30 % wydobycia węgla. Zob.: Trzcionka P.: *Wyniki badań przyczyn i wielkości strat w zasobach węgla kamiennego*. Zeszyty Naukowe Politechniki Śląskiej. Seria: Górnictwo, z. 87, Gliwice 1977, str. 147 – 156; Darski J., Kicki J., Sobczyk E.: *Raport o stanie gospodarki zasobami złóż węgla kamiennego*. PAN. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią. Studia, Rozprawy, Monografie nr 58. Kraków 2001; Probiez K., Borówka B.: *Ubytek zasobów węgla kamiennego Górnoląskiego Zagłębia Węglowego w latach 1989 – 2003; niepożądany skutek reform*. Polityka energetyczna. Tom 9, zeszyt specjalny. Kraków 2006. Str. 189.

Większość z tych warunków ma obiektywny charakter i wymusza powstanie strat, to jest pozostawienie części zasobów pod ziemią. Przyczyną obiektywną jest także zaleganie eksploatowanych złóż pod terenami zurbanizowanymi i elementami infrastruktury transportowej, czego skutkiem jest powstanie strat złożowych w postaci filarów ochronnych dla powierzchni i półek węglowych pozostawionych w stropie lub spągu wyrobisk ścianowych w celu zachowania wymaganego wpływu eksploatacji na powierzchnię.

Inny charakter mają przyczyny związane ze stosowanym prawie wyłącznie systemem ścianowym wydobywania węgla. System ten jest uznawany za bardzo efektywny, zapewniający wysoką wydajność pracy i koncentrację wydobywania, co obniża koszty eksploatacji i umożliwia uzyskanie rentowności, nawet w trudnych warunkach geologicznych. Jego wadą jest natomiast niedostateczna ochrona zasobów. Parcele zasobowe nie zawsze mają odpowiednią powierzchnię oraz kształt zbliżony do prostokąta (czyli kształt optymalny) i trzeba je odpowiednio przygotować. Części parceli, pozostałe po przygotowaniu, czyli tzw. resztówki (nieraz o dużej powierzchni), najczęściej są zaliczane do strat, podobnie jak niektóre parcele o zbyt małej powierzchni i/lub nieregularnym kształcie, z których nie można stworzyć ścian zapewniającej opłacalne wydobywanie węgla. Dotyczy to zwłaszcza parcel położonych w pobliżu filarów ochronnych lub uskoków.

Celem ustalenia minimalnej wielkości ściany wydobywczej jest zapewnienie uzyskania rentowności jej eksploatacji. W Kompanii wymagana jest powierzchnia większa niż 10 ha, co oznacza, że parcele o mniejszej powierzchni nie są eksploatowane. Minimalna wielkość zasobów w parceli przewidzianej do eksploatacji wynosi natomiast 200 tys. ton.

Pan Marek Uszko - Wiceprezes Zarządu Kompanii wyjaśnił⁵, że wysokość strat spowodowana stosowaniem systemu ścianowego wynosi zwykle od 20 % do 30 % zasobów znajdujących się w parceli, a ich wielkość „... warunkowana jest geometrią projektowanej ściany, tzn. najczęściej koniecznością wycięcia jej w postaci prostokąta...”.

W ocenie NIK dla minimalizacji strat złożowych, celowe jest stosowanie - obok systemu ścianowego - także innych systemów eksploatacji węgla, które zapewniłyby lepsze wykorzystanie zasobów przemysłowych. Komplementarne systemy powinny jednak umożliwiać osiągnięcie opłacalności wydobywania.

4. W Spółce do strat została zaliczona także część zasobów nieprzemysłowych (1 426 585 ton w 2007 r. oraz 1 311 655 ton w 2008 r.), głównie ze względu na ich zaleganie w filarach ochronnych lub granicznych, występowanie zaburzeń tektonicznych lub

⁵ W piśmie z dnia 27 stycznia 2010 r.

sedymentacyjnych (ścienienie pokładu, itp.), zagrożenie tapaniami, niewielkie rozmiary i nieregularny kształt parcel, odcięcie przez dokonaną eksploatację od głównych wyrobisk, zastosowanie niszczącej podbudowy.

Część strat w zasobach nieprzemysłowych powstała również w wyniku zaprojektowania tzw. niszczącej podbudowy pokładu leżącego wyżej przez eksploatację pokładu znajdującego się pod nim. Sytuacja taka wystąpiła w 2007 r. i w 2008 r. w złożu *Chwałowice* eksploatowanym przez KWK „Chwałowice”, gdzie w wyniku niszczącej podbudowy zaliczono w 2007 r. do strat 72,6 tys. ton zasobów nieprzemysłowych znajdujących się w górnej ławie (warstwie) pokładu 404/5 o miąższości 1,1 - 1,4 m. Miąższość dolnej warstwy pokładu wynosiła od 2 m do 2,4 m. NIK zauważa, że taką eksploatację zaprojektowano w dodatku nr 2 do projektu zagospodarowania złoża *Chwałowice*, w związku z czym, także w przyszłości - zgodnie z jego zapisami - wystąpi niszcząca podbudowa przy eksploatacji dolnej ławy pokładu 404/5 w kolejnej jego części.

W latach 2007 – 2009 (3 kwartały) nieniszcząca podbudowa dotyczyła zasobów wynoszących 19 867 tys. ton, a niszcząca podbudowa – 1 609 tys. ton. Struktura pokładów objętych niszczącą podbudową ulega zniszczeniu lub uszkodzeniu, w związku z czym zawarte w nich zasoby nie nadają się do eksploatacji i są zaliczone do strat.

W wyjaśnieniach dotyczących dokonania niszczącej podbudowy w złożu *Chwałowice*, Pan [...] ⁶ stwierdził ⁷, że ze względów górniczych (zmienna grubość przerostu skały płonnej pomiędzy obydwiema warstwami pokładu, wynosząca od 0,02 m do 10 m) nie ma możliwości oddzielnego wyeksploatowania obu ław rozwarstwowanego pokładu. Uznał on, że jeżeli stosunek odległości pomiędzy obydwiema warstwami (pokładami) do miąższości warstwy podbierającej jest równy lub mniejszy od 3, to zasoby w pokładzie podebranych kwalifikuje się do strat.

NIK wskazuje, że przepisy art. 125 i art. 126 *Prawa ochrony środowiska* ⁸ jednoznacznie nakazują ochronę zasobów. Istotny jest zwłaszcza przepis art. 126 ust. 2, który m.in. stanowi, że „*podejmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest obowiązany przedsięwziąć środki niezbędne do ochrony zasobów złoża*”. Oznacza to, że wszystkie zasoby geologiczne, zarówno bilansowe jak i pozabilansowe, podlegają ochronie prawnej. Przepis

⁶ Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej – Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm. (zwanej dalej: uodip). Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie osoby fizycznej.

⁷ Protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień z dnia 17 grudnia 2009 r. od [...] Głównego Specjalisty z Biura Gospodarki Złożem i Ekologii. Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie osoby fizycznej.

⁸ Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 ze zm.

§ 2 ust. 2 pkt 10 *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 27 czerwca 2005 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać projekty zagospodarowania złóż*⁹ stanowi, że część opisowa PZZ (dodatków) powinna określać szczegółowe zasady, sposób i zakres ochrony zasobów nieprzemysłowych. W aktualnym stanie prawnym nie ma natomiast przepisów zezwalających na niszczącą podbudowę (zniszczenie struktury podbudowanych pokładów), a także na odcinanie dostępu poszczególnych parcel do dróg transportowo – wentylacyjnych.

Minister Gospodarki w § 88 *rozporządzenia z dnia 28 czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w podziemnych zakładach górniczych*¹⁰ ustalił jako regułę wybieranie (eksploatację) pokładu wyżej leżącego przed pokładem niżej leżącym, wskazując jednocześnie w sposób enumeratywny 3 sytuacje, w których dopuszczalna jest zmiana kolejności wybierania pokładów, ale – co NIK podkreśla - w sposób niepowodujący zniszczenia lub uszkodzenia żadnego z nich, to jest, gdy:

- zachodzi konieczność odprężenia lub odgazowania pokładu;
- odległość i własności skał między pokładami zabezpieczają pokład wyżej leżący przed skutkami eksploatacji pokładu leżącego niżej;
- wybieranie pokładu niżej leżącego odbywa się z zastosowaniem podsadzki¹¹.

Także przepisy punktu 4.1.9.4. *załącznika nr 5* do powyższego *rozporządzenia*, który dotyczy podbierania (podbudowy) pokładów w związku z ich odprężaniem, zabraniają dokonywania niszczącej podbudowy. Wskazuje na to fakt ustalania wysokości tzw. wskaźnika podbierania M na takim poziomie, przy którym możliwa jest eksploatacja pokładu odprężającego (podbierającego) na zawał lub z zastosowaniem podsadzki hydraulicznej w celu niezniszczenia podkładu odprężanego (podbieranego). W związku z tym należy zauważyć, że gdy wskaźnik M jest równy lub większy od 7 - eksploatacja pokładu odprężającego może być prowadzona z zawałem stropu. Natomiast gdy M jest mniejszy od 7, a równy lub większy od 5 - eksploatacja pokładu odprężającego może być prowadzona z zawałem stropu tylko po wykonaniu szczegółowej analizy warunków geologiczno-górniczych i stwierdzeniu, że eksploatacja nie spowoduje zniszczenia pokładu odprężanego. W sytuacji, gdy M jest mniejszy od 5 - eksploatacja pokładu odprężającego (podbierającego) powinna być prowadzona z podsadzką hydrauliczną.

⁹ Dz. U. Nr 128, poz. 1075 ze zm.

¹⁰ Dz. U. Nr 139, poz. 1169 ze zm.

¹¹ Celem zastosowania podsadzki była ochrona pokładu nadległego (górnego) przed niszczącą podbudową.

Należy wskazać, że w przypadku podbieranej górnej warstwy pokładu 404/5 w KWK „Chwałowice” wprawdzie wskaźnik M kształtuje się na różnej wysokości, jednak nie jest większy od 5 (jest zawarty w przedziale od około 0,1 do 5), co wskazuje na konieczność eksploatacji dolnej warstwy z wykorzystaniem podsadzki hydraulicznej.

W świetle powyższego NIK nie podziela stanowiska zawartego w wyjaśnieniach Pana [...] ¹², że jeżeli wskaźnik M jest równy lub mniejszy od 3, to zasoby w pokładzie podebranych należy zakwalifikować do strat. Z cytowanych przepisów wynika bowiem, że w takiej sytuacji należy zastosować podsadzkę hydrauliczną, jeżeli będzie w ogóle eksploatowana dolna warstwa pokładu. Podsadzka hydrauliczna jest jednak droższa przynajmniej o 15 % od eksploatacji na zawał.

5. W okresie objętym kontrolą w kopalniach Kompanii, w związku z przygotowywaniem dokumentacji geologicznej złóż lub dodatków do nich, wykreślono z ewidencji 456 684 tys. ton zasobów geologicznych, w tym m.in.: 220 432 tys. ton z powodu odosobnionego zalegania parcel w pokładach, 119 704 tys. ton ze względu na likwidację wyższych poziomów wydobywczych i przejście do niższych poziomów (zasoby znajdujące się powyżej poziomu wentylacyjnego 550 m), 15 099 tys. ton z powodu podebrania lub nadebrania części pokładów przy eksploatacji sąsiednich pokładów, 54 546 tys. ton ze względu na zaleganie parcel zasobowych w skomplikowanych strefach tektonicznych i braku możliwości udostępnienia tych zasobów, 13 260 tys. ton ¹³ z braku możliwości udostępniania zasobów znajdujących się w otoczeniu starych części złoża, które zostały wyeksploatowane w latach 1984 – 2007, 895 tys. ton występujących w otoczeniu starych zrobów i silnie zagrożonych tąpnięciami, 93 tys. ton z powodu jednoczesnego uwzględnienia tych zasobów w dokumentacji dwóch złóż (podwójne liczenie tych samych zasobów).

Z wyjaśnień złożonych przez Pana [...] ¹⁴, dotyczących ¹⁵ przyczyn wykreślenia z ewidencji w KWK „Knurów” 119 704 tys. ton zasobów zalegających powyżej poziomu wentylacyjnego 550 m oraz 15 099 tys. ton zasobów podebranych lub nadebranych wynika, że zasoby te charakteryzowały się bardzo trudnymi warunkami geologiczno - górnictwymi. W parcelach tych występowały zwłaszcza zaburzenia tektoniczne (uskoki), sedymentacyjne

¹² Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie osoby fizycznej.

¹³ Najczęściej były to zasoby pozabilansowe grupy B, nieprzemysłowe, niekiedy przemysłowe, charakteryzujące się z reguły skomplikowaną tektoniką.

¹⁴ Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie osoby fizycznej.

¹⁵ Zawartych w protokole przyjęcia ustnych wyjaśnień z dnia 17 grudnia 2009 r.

(zmienna grubość pokładów, znaczne ich wycienienie, często do 0,6 m) oraz ze względu na zbyt małą powierzchnię i nieregularny kształt nie nadawały się one do eksploatacji ścianowej. Ponadto często były one otoczone starymi zrobami lub zasobami pozabilansowymi, znajdowały się w filarach ochronnych oraz posiadały duże nachylenie (przekraczające 35°). Zwraca uwagę fakt, że eksploatacja w otoczeniu tych parcel miała miejsce głównie w przeszłości, zwłaszcza w drugiej połowie XX wieku. Oznacza to, że kopalnie, tworzące od dnia 1 lutego 2003 r. Kompanię Węglową, stosowały ówczesnie wybiórczą eksploatację lepszych zasobów, stwarzając przesłanki do ich obecnego wykreślenia z ewidencji.

W ocenie NIK podstawową, strukturalną, przyczyną dokonywania skreśleń z ewidencji zasobów było dążenie Kompanii do zapewnienia rentowności wydobycia. Rezygnowano z urabiania (eksploatacji) parcel, charakteryzujących się m.in. odosobnionym zaleganiem, których udostępnienie wymaga kosztownej budowy nowych wyrobisk. Kompania eliminowała z eksploatacji także parcele o skomplikowanej tektonice i występujących w nich zagrożeniach, zwłaszcza tąpniętami. Nie eksploatowano również parcel otoczonych starymi zrobami (wyeksploatowanymi w przeszłości ścianami lub starymi wyrobiskami korytarzowymi) lub obecnie wybranymi zasobami, gdyż zagrażałoby to bezpieczeństwu pracy oraz byłoby bardzo kosztowne. Części zasobów nie można było natomiast wybrać ze względów technicznych. Liczne wykreślenia z ewidencji zasobów parcel znajdujących się w otoczeniu starych zrobów wskazują na to, że były to zasoby przeznaczone do eksploatacji w ostatniej kolejności (gdy pozwoli na to poziom cen rynkowych) lub w ogóle były z niej wykluczone. Wybieranie lepszych zasobów prowadziło do otoczenia powyższych parcel przez stare zroby i tym samym do odcięcia od wyrobisk transportowo – wentylacyjnych. Wskazuje to na świadome podejmowanie decyzji o rezygnacji z ich wybrania.

Zdaniem NIK, z punktu widzenia bieżącej rentowności Spółki, rezygnacja z urabiania gorszych parcel była niewątpliwie działaniem uzasadnionym. Jednakże z punktu widzenia długofalowej konieczności ochrony i oszczędnego gospodarowania nieodnawialnymi zasobami przyrody taka działalność jest niecelowa.

Dążenie do uzyskania rentowności poprzez rezygnację z eksploatacji gorszych zasobów i ich wykreślanie z ewidencji, a także występowanie wysokich strat złożowych w zasobach przemysłowych i nieprzemysłowych, jest sposobem złagodzenia istniejącej systemowej sprzeczności, spowodowanej przez wdrażaną od 1990 r. reformę górnictwa węgla kamiennego. Sprzeczność ta występuje pomiędzy uzasadnionym dążeniem przedsiębiorców górniczych do prowadzenia rentownej eksploatacji złóż węgla kamiennego, a potrzebą możliwie maksymalnego wykorzystania tych zasobów i ich ochrony. Sprzeczność tę –

w sytuacji występowania obiektywnie trudnych i skomplikowanych warunków geologiczno – górnictwowych oraz usytuowania złóż głównie na terenach wysoko zurbanizowanych - łagodzi się poprzez niepełną ochronę zasobów i gorsze wykorzystanie złóż. Konsekwencją takiego postępowania, oznaczającego szybki ubytek udostępnionych zasobów, może jednak być zagrożenie dla długofalowego zaopatrzenia Polski w węgiel kamienny ze złóż krajowych.

6. W okresie 2007-2009 r. (11 miesięcy) w Kompanii przeklasyfikowano - według operatów ewidencyjnych za 2007 r. i 2008 r. oraz danych szacunkowych za 11 miesięcy 2009 r. - łącznie 62 183 tys. ton zasobów, w tym za zgodą Ministra Środowiska 47 094 tys. ton zasobów, a samodzielnie przez kopalnie – 15 089 tys. ton. Zwraca uwagę fakt, że znacznie więcej dokonano przeklasyfikowań zasobów z przemysłowych do nieprzemysłowych (43 244 tys. ton), aniżeli w przeciwnym kierunku (11 058 tys. ton). Z zasobów nieprzemysłowych do strat przeklasyfikowano łącznie 2 737 tys. ton.

Dokonane przeklasyfikowania zasobów przemysłowych do nieprzemysłowych oraz nieprzemysłowych do strat wynikały przede wszystkim z przyczyn ekonomicznych (dążenie do uzyskania opłacalności wydobywania), a także technicznych (np. brak możliwości eksploatacji parcel silnie zuskokowanych). W niektórych przypadkach przeklasyfikowania związane były z zapewnieniem bezpieczeństwa pracy w związku z występowaniem intensywnych zagrożeń naturalnych. Powyższe przeklasyfikowania dokonywane były głównie ze względu na takie czynniki jak: trudne warunki geologiczno-górnictwowe, konieczność ochrony infrastruktury podziemnej i obiektów naziemnych, zagrożenia naturalne, zaleganie zasobów w nieregularnych parcelach lub o małej powierzchni, odcięcie parcel od głównych wyrobisk z powodu otoczenia ich przez stare zroby lub zasoby pozabilansowe, znajdowanie się zasobów w filarach ochronnych lub granicznych.

7. Najwyższa Izba Kontroli negatywnie ze względu na celowość ocenia niepodjęcie przez Kompanię działań mających na celu lepsze wykorzystanie zasobów zalegających w pokładach cienkich (1 m – 1,5 m). Zwiększenie eksploatacji tych pokładów służyłoby pełniejszemu wykorzystaniu bazy zasobowej i optymalizacji gospodarowania nią.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2008 r. w pokładach cienkich Kompanii zalegało 4 436 081 tys. ton zasobów geologicznych (33,1 % wszystkich zasobów geologicznych Spółki), 3 196 517 tys. ton zasobów bilansowych (37,3 % wszystkich zasobów bilansowych). Udział tych pokładów w globalnym wydobywaniu był natomiast relatywnie niski. Z pokładów o grubości 1 m – 1,5 m wydobyto w 2007 rok 1 737 tys. ton (3,7% całkowitego wydobywania Kompanii), w 2008 r. – 1 511 tys. ton (3,4%), a w 3 kwartałach 2009 r. – 2 488 tys. ton

(7,8%). W okresie objętym kontrolą wysokość inwestycji początkowych dotyczących udostępniania zasobów znajdujących się w cienkich pokładach wyniosła 12 233,6 tys. zł, stanowiąc zaledwie 1,8% łącznych nakładów na inwestycje początkowe (679 404,6 tys. zł).

Zagospodarowanie cienkich pokładów nie zostało uwzględnione w *Strategii rozwoju i funkcjonowania Kompanii Węglowej S.A. w latach 2007 -2015*. Szczególnie znaczący jest jednak fakt, że zgodnie z *Instrukcją w sprawie zasad kwalifikacji zasobów węgla kamiennego do zasobów przemysłowych, nieprzemysłowych lub strat*¹⁶, jednym z kryteriów zaliczenia zasobów bilansowych do przemysłowych jest minimalna średnia miąższość węgla w pokładzie w wysokości 1,5 m. Eksploatacja pokładów, których średnia miąższość jest niższa od 1,5 m wymaga zgody Zarządu Kompanii (w 2009 r. zgodę taką otrzymały dwie kopalnie).

Kompania Węglowa SA nie posiadała analiz techniczno - ekonomicznych opłacalności wydobywania węgla z pokładów cienkich. Za potrzebą znaczącego zwiększenia eksploatacji zasobów zalegających w pokładach o miąższości do 1,5 m (1/3 wszystkich jej zasobów bilansowych) przemawia także fakt, że w Kompanii około 50 % tych zasobów znajduje się na poziomach czynnych i w budowie¹⁷, a zatem w ich przypadku nie będzie konieczne ponoszenie wysokich nakładów inwestycyjnych na roboty udostępniające. Eksploatacja cienkich pokładów może stanowić również alternatywę – przynajmniej na jakiś czas – dla kosztownych inwestycji udostępniających nowe zasoby znajdujące się na dużych głębokościach, zwłaszcza przekraczających 1 000 m, kosztownych także w bieżącej eksploatacji.

Obecne i wcześniejsze doświadczenia krajowego i światowego górnictwa węgla kamiennego wskazują, że istnieje możliwość skutecznego rozwiązania problemu efektywnej eksploatacji cienkich pokładów, zwłaszcza przez wykorzystanie strugów węglowych i odpowiednich kombajnów ścianowych. W literaturze dotyczącej tego problemu wskazuje się - wbrew panującemu w polskim górnictwie przekonaniu - że eksploatacja cienkich pokładów może być rentowna¹⁸.

¹⁶ Została ona wprowadzona Zarządzeniem nr ZP/12/2007 Prezesa Zarządu KW S.A. z dnia 21 lutego 2007 r.

¹⁷ Zdzisław Kulczycki, Artur Sowa – „Struktura i zagospodarowanie zasobów węgla kamiennego w Polsce”. Wyższy Urząd Górniczy w Katowicach.

¹⁸ Piotr Saługa – „Uwarunkowania ekonomiczne opłacalnej eksploatacji w pokładzie cienkim węgla kamiennego”. Gospodarka surowcami mineralnymi. 2008 r., tom 24, zeszyt 2/4. Na możliwą rentowność wskazują wyniki przeprowadzonych analiz ekonomicznych według metody DCF, z których wynika, że $NPV > 0$, czyli zaktualizowana wartość netto, jest dodatnia.

8. W Kompanii Węglowej utrzymywała się tendencja spadku zdolności wydobywczej zakładów górniczych, z 46 760,8 tys. ton w 2007 r. do 44 554,9 tys. ton w 2008 r. oraz 42 108,4 tys. ton w 2009 r. (plan). Faktyczna zdolność produkcyjna Spółki w okresie trzech kwartałów 2009 r. wyniosła 31 878,6 tys. ton. Rozmiary produkcji Kompanii w tym okresie były zgodne z wielkością jej zdolności wydobywczych. Zdaniem Pana Jacka Korskiego Wiceprezesa Zarządu ds. Integracji i Rozwoju Spółki¹⁹, w wyniku przeprowadzonych w Spółce działań restrukturyzacyjnych i koncentracji wydobycia, znacznie skrócono front eksploatacyjny, co spowodowało zrównanie zdolności produkcyjnej z wielkością wydobycia. Jednakże Spółka w 2009 r. miała trudności ze zbytem węgla, na co wskazuje prawie 6 -krotny wzrost jego zapasów (z 624 949 ton według stanu na dzień 30 listopada 2008 r. do 3 596 723 ton w dniu 30 listopada 2009 r.). W ciągu trzech kwartałów 2009 r. całkowita sprzedaż węgla (27 774 942 ton) także spadła w porównaniu do analogicznego okresu 2008 r. (29 858 451 ton), czyli o 2 083 509 ton (o 7 %) ²⁰. Wskazuje to m.in. na słabą zdolność konkurencyjną Kompanii w stosunku do zagranicznych producentów węgla.

W długim okresie podstawową przyczyną spadku zdolności wydobywczych Spółki jest zmniejszanie się wielkości zasobów udostępnionych do eksploatacji. Bez inwestycji początkowych, z powodu wyczerpania się zasobów udostępnionych, w 5 kopalniach wydobycie zakończyłoby się do 2015 r. (włącznie), a w 11 kopalniach do 2020 r. (z 16 wchodzących w jej skład). Po 2025 r. wydobywałyby węgiel zaledwie 3 zakłady górnicze.

W ocenie NIK, w przypadku zwiększenia zakresu eksploatacji pokładów cienkich, okres żywotności poszczególnych kopalń uległby natomiast znaczącemu przedłużeniu.

9. W *Strategii rozwoju i funkcjonowania Kompanii Węglowej S.A. w latach 2007 – 2015* na lata 2007 – 2009 zaplanowano poniesienie łącznych nakładów inwestycyjnych w kwocie 2 234 075 tys. zł. Do dnia 30 września 2009 r. wydatkowano 2 191 264,6 tys. zł (98,1 %). Wydatki na budownictwo inwestycyjne wynosiły 1 017 520,9 tys. zł (46,4 %), natomiast wydatki na zakup gotowych dóbr inwestycyjnych - 1 173 743,7 tys. zł (53,6 %). Wysokość nakładów uwarunkowana była sytuacją finansową Kompanii, jak również możliwościami pozyskania zewnętrznych funduszy. Głównym źródłem finansowania działalności inwestycyjnej Spółki w latach 2007 –2009 r. (9 miesięcy) były środki własne w wysokości 1 991 282,4 tys. zł (90,9 % globalnych nakładów inwestycyjnych), Udział leasingu

¹⁹ Wyjaśnienia z dnia 3 listopada 2009 r.

²⁰ Sprzedaż ogółem węgla zmniejszyła się z 46 317 331 ton w 2007 r. do 44 506 530 ton w 2008 r., tj. o 3,9 %.

finansowego wyniósł 7,8 %, a środków z dotacji i pożyczki pochodzących z Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej - 1,3 %.

W powyższym okresie na inwestycje początkowe, udostępniające do eksploatacji nowe zasoby, wydatkowano 679 404,6 tys. zł, tj. 31 % globalnych nakładów inwestycyjnych poniesionych w tym czasie (2 191 264,6 tys. zł).

W okresie objętym kontrolą miał miejsce wzrost wydatków na inwestycje początkowe i jednocześnie rósł ich udział w globalnych nakładach inwestycyjnych. W 2007 r. nakłady na te inwestycje wyniosły 159 224,9 tys. zł (24,7 % łącznych nakładów inwestycyjnych) w kwocie 645 931,4 tys. zł, a w 2008 r. 243 557,5 tys. zł, tj. 27,3 % nakładów ogółem (893 201,3 tys. zł). W 2009 r. (do 30 września) nakłady, o których mowa, wyniosły 276 622,2 tys. zł, (42,4% całkowitych wydatków inwestycyjnych w tym okresie 652 131,9 tys. zł.). Plan na 2009 r. przewidywał nakłady na inwestycje początkowe w wysokości 346 984,9 tys. zł, (38,6 % łącznych wydatków inwestycyjnych), a w 2010 r. 470 891,1 tys. zł. tj. 51,1 %.

Zrealizowane nakłady były zgodne ze strukturą rzeczową inwestycji początkowych określoną w *rozporządzeniu Rady (WE) Nr 1407/2002 z dnia 23 lipca 2002 r. w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego*²¹. jak również w projekcie *rozporządzenia Ministra Gospodarki w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonych na dofinansowanie do inwestycji początkowych*. Zgodnie z przedstawionymi Ministerstwu Gospodarki propozycjami²², Kompania zamierza ubiegać się o przyznanie w 2010 r. środków z dotacji budżetowej w wysokości 330,2 mln zł, które ma przeznaczyć na dofinansowanie inwestycji początkowych o łącznej wartości kosztorysowej wynoszącej 1 693 800 tys. zł.

Według szacunków Spółki, dzięki wszystkim nakładom inwestycyjnym, do 2015 r. zostanie udostępnionych do eksploatacji 630 906 tys. ton zasobów bilansowych, a do 2020 r. – dalszych 415 307 tys. ton. Oznaczałoby to, że łącznie do 2020 r. przybyłoby – w przypadku pełnej realizacji powyższych planów – 1 046 213 tys. ton zasobów bilansowych.

10. Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia celowość i gospodarność działań Kompanii mających na celu dostosowanie jej oferty produktowej do aktualnych potrzeb rynku oraz kreowanie popytu na węgiel kamienny.

Między innymi wyprodukowano mieszanki węgla kamiennego, dla których Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla w Zabrzu wystawił świadectwa badania na „znak bezpieczeństwa ekologicznego”. Nawiązano z firmą RWE Power Aktiengesellschaft

²¹ Dz. U. UE. L Nr 205 str. 1 (z 02.08.2002 r.), Dz. U. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 8, t. 2, str. 170.

²² Zawartymi w piśmie z dnia 22 maja 2009 r.

współpracę zakresie budowy elektrowni węglowej na terenie KWK „Piast Ruch II” oraz parafowano w 2009 r. umowę dostawy od 2 do 2,5 mln ton węgla do tej elektrowni.

Szczególnie istotne i ważne jest zainteresowanie Spółki możliwością wykorzystania węgla do produkcji paliw gazowych i płynnych. Na zlecenie Kompanii, Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla opracował sprawozdanie z wykonania pracy: *Studium koncepcyjne komercyjnej instalacji do produkcji paliw ciekłych z węgla. Studium...* wstępnie wykazało, iż wiele wariantów budowy instalacji do produkcji paliw ciekłych z węgla jest efektywnych. Założono w nim, że instalacja zostanie zlokalizowana na terenie KWK „Piast Ruch II”. W dniu 19 marca 2007 r. Spółka podpisała m.in. z Południowym Koncernem Węglowym S.A. list intencyjny w sprawie powstania zakładu produkcji gazu syntezowego, paliw płynnych i produktów dla przemysłu chemicznego w oparciu o zasoby węgla kamiennego z obszarów nadwiślańskich.

Najwyższa Izba Kontroli podziela opinię, którą Prezes Zarządu Kompanii Pan Mirosław Kugiel przedstawił²³ w sprawie zastosowania technologii podziemnego zgazowania węgla, zwłaszcza w kwestii możliwego negatywnego jej wpływu na środowisko naturalne. Jednakże jej ewentualne wykorzystanie na skalę przemysłową umożliwiłoby rozwiązanie problemu wykorzystania cienkich pokładów oraz pokładów węgla znajdujących się na znacznych głębokościach (powyżej 800 m).

Z analizy *Propozycji kryteriów kwalifikacji złóż węgla kamiennych do podziemnego zgazowania*²⁴ wynika, że pokłady węgla o miąższości 1 – 1,5 m mogą być zagospodarowane przy zastosowaniu tej technologii. Badania wykazały, że użyteczny gaz uzyskuje się z pokładów o grubości co najmniej 1 m. Zalecane jest zgazowanie węgla na głębokościach przekraczających 700 m, ponieważ uzyska się wtedy szczelny georeaktor. Według cytowanego w ekspertyzie stanowiska kanadyjskiej firmy Alberta Energy Technologies, realizującej pilotażowy projekt zgazowania węgla na głębokości 1400 m, wydobywanie węgla z tak dużych głębokości ma sens jedynie przy zastosowaniu tej technologii.

W związku z powyższym, NIK pozytywnie ocenia fakt, że Spółka w okresie objętym kontrolą uczestniczyła w międzynarodowym projekcie naukowo-badawczym dotyczącym technicznych możliwości podziemnego zgazowania węgla pt.: *„Hydrogen Oriented Underground Coal Gasification for Europe”* (Podziemne zgazowanie węgla). Projekt ten, którego liderem jest Główny Instytut Górnictwa w Katowicach, realizowany jest w ramach

²³ W wyjaśnieniach z dnia 23 listopada 2009 r.

²⁴ Ekspertyza opracowana w listopadzie 2009 r. na zlecenie Ministerstwa Środowiska przez Zakład Geologii i Geofizyki Głównego Instytutu Górnictwa w Katowicach.

Programu Funduszu Badawczego dla Węgla i Stali. Celem przystąpienia Kompanii do tego projektu było przede wszystkim uzyskanie możliwości dostępu do wyników badań europejskich jednostek naukowo - badawczych oraz konsultowanie zakresu badań dotyczących podziemnego zgazowania węgla. W ocenie NIK, szczególnie istotny był fakt, że w ramach powyższego projektu dokonano po raz pierwszy badań procesu zgazowania węgla pochodzących z kopalń Spółki.

11. Kopalnia Węgla Kamiennego „Ziemowit” w Łędzinach (dalej: Kopalnia), która jest jednym z 16 zakładów górniczych Kompanii, została wytypowana do szczegółowych badań kontrolnych.

11.1. W dokumentacji geologicznej złoża „Ziemowit”²⁵ nie określono warunków i wymagań dotyczących ochrony złoża. Było to niezgodne z przepisem § 4 ust. 4 pkt 3 lit. f *rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 23 sierpnia 1994 r. w sprawie dokumentacji geologicznej złóż kopalni*²⁶. Zarząd KW SA w wyjaśnieniach z dnia 17 listopada 2009 r., potwierdzając brak tych warunków i wymagań, jednocześnie stwierdził, że warunki ochrony zasobów nieprzemysłowych znajdujących się w złożu „Ziemowit” były każdorazowo określone zarówno w opracowanym w 2001 r. projekcie zagospodarowania złoża (PZZ), jak również w sporządzonych w 2004 r. i 2007 r. dodatkach do tego PZZ.

W ocenie NIK, powyższe wyjaśnienia nie tłumaczą zaistniałego stanu rzeczy, gdyż przepisy prawa muszą być przestrzegane ściśle przy opracowywaniu wszystkich dokumentów górniczych (zarówno dokumentacji geologicznych, jak i PZZ).

W okresie sporządzania dokumentacji geologicznej obowiązywały przepisy § 7 ust. 1 i 2 przywołanego wyżej *rozporządzenia Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 23 sierpnia 1994 r.* Zgodnie z nimi, w przypadku konieczności przedstawienia zmian budowy geologicznej i powtórnego obliczenia zasobów w złożu udokumentowanym, sporządza się dodatek do dokumentacji geologicznej, w którym zamieszcza się materiały podstawowe, dokumentujące powstałe zmiany.

W powyższej dokumentacji geologicznej dokonano niepełnego rozliczenia różnicy w wysokości zasobów geologicznych i bilansowych występujących pomiędzy tą dokumentacją a wcześniejszą, czyli dodatkiem nr 1 do dokumentacji geologicznej złoża

²⁵ Została ona zatwierdzona decyzją Ministra Środowiska z dnia 17 maja 2001 r. (bez konieczności dokonania zmian i poprawek).

²⁶ Dz. U. Nr 93, poz. 442.

Kopalni „Ziemowit” (według stanu na dzień 1 stycznia 1988 r.). W ogóle natomiast nie rozliczono różnicy (- 315 943 tys. ton) w zasobach pozabilansowych, które we wcześniejszej dokumentacji wynosiły 574 773 tys. ton, a w obecnej 258 830 tys. ton.

W dokumentacji geologicznej (według stanu na dzień 31 grudnia 1999 r.) wykazano zasoby geologiczne w wysokości 1 248 517 tys. ton, a w dodatku nr 1 – 1 587 780 tys. ton. Oznaczało to ich zmniejszenie się o 339 263 tys. ton. Różnię tę należało rozliczyć w sposób skwantyfikowany, czyli wyjaśnić, w sposób ilościowy przyczyny jej powstania.

W ocenie NIK dokonano tego w sposób niezgodny z przepisami, albowiem rozliczenie było niepełne. O ile punkcie VI. 6 dokumentacji geologicznej (*Rozliczenie zasobów zatwierdzonych z zasobami obliczonymi w niniejszej dokumentacji*) podano sumę ubytków w wysokości 514 097 tys. ton i przedstawiono pełne, szczegółowe ich rozliczenie (eksploatacja i straty - 81 182 tys. ton, skreślenie z ewidencji - 213 525 tys. ton, zmniejszenie zasobów z powodu zaniechania dokumentowania 15 pokładów - 219 390 tys. ton), to w przypadku przyrostów zasobów geologicznych wykazano jedynie globalną ich wielkość (174 834 tys. ton). Zaniechano natomiast rozdzielenia jej na poszczególne pozycje, zastępując szczegółowe wyliczenie stwierdzeniem, że przyrosty zasobów zostały spowodowane lepszym rozpoznanem zasobów, udokumentowaniem części zasobów szacunkowych, uwzględnieniem części zasobów pola „Ziemowit-Wschód”, przejściem części byłych zasobów pozabilansowych grupy „b” do zasobów bilansowych z powodu zmiany kryteriów bilansowości. Charakterystycznym elementem przedstawionego powyżej niepełnego rozliczenia jest fakt, że różnica sumy ubytków zasobów geologicznych (514 097 tys. ton) oraz wielkości ich przyrostów (174 834 tys. ton) wynosi właśnie 339 263 tys. ton, czyli tyle, ile podlegająca rozliczeniu różnica w wielkości zasobów geologicznych. NIK zwraca uwagę, że taki sposób prezentacji zmian w wielkościach zasobów, aczkolwiek do czasu zakończenia kontroli akceptowany przez Ministra Środowiska, w przyszłości może zostać zakwestionowany jako nierzetelność polegająca na wyłącznie ewidencyjnym dostosowywaniu wielkości przyrostów w celu formalnego rozliczenia różnicy w wielkości zasobów.

W niepełny sposób rozliczono także ujemną różnicę w wysokości zasobów bilansowych (23 320 tys. ton), występującą pomiędzy wielkością zawartą w dokumentacji geologicznej (989 687 tys. ton), a dodatkiem nr 1 (1 013 007 tys. ton). W dokumentacji geologicznej stwierdzono, że ubytki zasobów bilansowych w łącznej wysokości 195 643 tys. ton zostały spowodowane eksploatacją i stratami z nią związanymi (81 182 tys. ton), skreśleniem z ewidencji (45 699 tys. ton), zmniejszeniem zasobów z powodu zaniechania

dokumentowania 15 pokładów (68 762 tys. ton). Sumę przyrostów zasobów bilansowych podano natomiast w wielkości globalnej 172 323 tys. ton, bez wskazania wielkości częściowych, spowodowanych poszczególnymi czynnikami. Również w tym przypadku po pomniejszeniu globalnych przyrostów zasobów bilansowych (172 323 tys. ton) sumą ich ubytków (195 643 tys. ton) otrzymywano saldowy ubytek w wysokości 23 320 tys. ton, czyli podlegającą rozliczeniu różnicę w wysokości zasobów bilansowych.

W wyjaśnieniach Zastępcy Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego KWK „Ziemowit” oraz Zastępcy Kierownika Działu Mierniczo - Geologicznego²⁷ stwierdzono, że przeprowadzenie szczegółowej analizy przyrostów i ubytków zasobów geologicznych jest bezpodstawne ze względu na niewyróżnianie przyrostów i ubytków w zmianach zasobów, zamieszczanych w operatach ewidencyjnych przed 1996 r. W formie ogólnego bilansu podawano wtedy same zmiany w zasobach, bez uwzględnienia ich przyrostów i ubytków.

Zarząd KW SA wyjaśnił natomiast²⁸, że wykonawca dokumentacji geologicznej przedstawił zmiany w wielkości zasobów w poszczególnych pokładach m.in. z tytułu lepszego rozpoznania i zmiany granic udokumentowania zasobów, nie rozdzielając wielkości zmian na poszczególne przyczyny, lecz podając zbilansowany wynik ewentualnych przyrostów i ubytków. Zarząd stwierdził, że zakres i stopień szczegółowości rozliczenia zasobów został oceniony jako zadowalający zarówno przez koreferenta, jak przez Ministerstwo Środowiska.

Najwyższa Izba Kontroli nie podziela opinii o zadowalającym rozliczeniu tych różnic. W celu rzetelnego dokonania ich rozliczenia należało podać wszystkie ich przyczyny w formie skwantyfikowanej. NIK wskazuje jednocześnie, uwzględniając pierwsze z powyższych dwóch wyjaśnień, na wzajemne niedostosowanie do siebie poszczególnych dokumentów górniczych - brak szczegółowych zapisów w operatach ewidencyjnych utrudniał należyte dokonanie wymaganego rozliczenia różnic w wysokości zasobów.

11.2. W nowej dokumentacji geologicznej (zatwierdzonej przez Ministra Środowiska w dniu 17 maja 2001 r.) zaniechano dokumentowania 15 pokładów o zasobach geologicznych wynoszących 219 390 tys. ton, w tym 68 762 tys. ton zasobów bilansowych oraz 150 628 tys. ton zasobów pozabilansowych.

²⁷ Pismo z dnia 17 listopada 2009 r.

²⁸ W piśmie z dnia 17 listopada 2009 r., podpisanym przez Panów Zbigniewa Paprotnego i Marka Uszko, Wiceprezesów Zarządu Spółki.

Głównymi przyczynami nieudokumentowania w nowej dokumentacji geologicznej powyższych pokładów były zmienna i niewielka miąższość na granicy bilansowości (1 m), rozproszone (wyspowe) występowanie zasobów oraz słabe ich rozpoznanie²⁹.

Najwyższa Izba Kontroli zaznacza, że w ww. dokumentacji geologicznej dokonano także skreślenia z ewidencji 213 525 tys. ton zasobów geologicznych stanowiących część zasobów 32 pokładów. Zasoby bilansowe w wysokości 45 699 tys. ton stanowiły 21,4 % wszystkich skreślonych zasobów. Kopalnia dokonała powyższych skreśleń z powodu dążenia do urealnienia swej bazy zasobowej.

W wyjaśnieniach złożonych przez Głównego Specjalistę w Biurze Gospodarki Złożem i Ekologii Kompanii Węglowej stwierdzono³⁰, że zakres skreśleń z ewidencji w odniesieniu do poszczególnych pokładów został ustalony podczas narady w dniu 7 czerwca 2000 r., dotyczącej opracowania dokumentacji geologicznej Kopalni „Ziemowit”. Przedstawiciele Kopalni zostali poinformowani przez reprezentantów Ministerstwa Środowiska, Komisji Zasobów Kopalni oraz wykonawcę dokumentacji geologicznej o potrzebie dokonania uproszczenia struktury zasobów złoża i dostosowania jej do aktualnie obowiązujących kryteriów oceny baz zasobowych poszczególnych kopalń. Konsekwencją powyższego stanowiska było dokonanie przez Kopalnię skreśleń z ewidencji zasobów, których bezpieczna i opłacalna ekonomicznie eksploatacja w dającej się określić przyszłości została uznana za niemożliwą.

Przyczyną wykreślenia z ewidencji największej ilości zasobów geologicznych (128 183 tys. ton, stanowiących 60 % wszystkich zasobów skreślonych) było zaleganie ich w parcelach odosobnionych, które były odcięte przez uskoki od głównych dróg transportowo – wentylacyjnych. NIK zwraca uwagę, że parcele odosobnione, które są pozbawione poważniejszych zagrożeń naturalnych, także mogą być eksploatowane, aczkolwiek wymaga to stworzenia kosztownego osobnego udostępnienia.

Przyczyną skreślenia z ewidencji 17 595 tys. ton zasobów geologicznych (8,2 % całości skreśleń) było odcięcie parcel, w których one zalegały od głównych dróg transportowo – wentylacyjnych przez stare zroby³¹. W przywołanych wyjaśnieniach dwóch pracowników

²⁹ Większa część ww. zasobów geologicznych (219 390 tys. ton) została rozpoznana w kategorii C₂.

³⁰ Protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień z dnia 17 grudnia 2009 r. od [...] Głównego Specjalisty w Biurze Gospodarki Złożem i Ekologii Kompanii Węglowej S.A. Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie osoby fizycznej.

³¹ Odcięcie powyższych parcel zostało spowodowane przez roboty górnicze wykonane w latach 1964 – 1996.

Kopalni „Ziemowit”³² wskazano, że objęcie eksploatacją takich parcel spowodowałoby wystąpienie zagrożeń naturalnych, w tym pożarowego, wodnego i geotechnicznego (osłabienie zwięzłości skał). NIK podziela ten pogląd, wskazując jednocześnie, że do odcięcia tych parcel przyczyniły się błędy popełnione w projektowaniu eksploatacji w KWK „Ziemowit” przed 2000 r. Odcięciem objęte były zarówno zasoby przemysłowe i nieprzemysłowe, jak i pozabilansowe grupy „a” i „b”. NIK zaznacza, że ochroną prawną objęte są nie tylko zasoby przemysłowe, ale także i pozabilansowe. Skomplikowana tektonika, zagrożenia wodne czy odosobnienie tych parcel, podane w ww. wyjaśnieniach, nie powinny być powodem ich odcinania przez roboty górnicze. Nie można tego uzasadniać także faktem, że większość starych zrobów, które doprowadziły do odcięcia parcel, miało charakter chodników badawczych, których głównym zadaniem było dokładniejsze określenie parametrów pokładów.

NIK zauważa, że w skład zasobów parcel odciętych przez stare zroby (17 595 tys. ton) wchodziło 5 241 tys. ton zasobów, które powinny być zaliczone do strat już w okresie prowadzenia eksploatacji w sąsiedztwie tych parcel, która spowodowała ich odcięcie. Nierozliczenie wynikało z faktu, że liczone się z możliwością udostępnienia tych zasobów do eksploatacji z parcel nierozciętych, do których one przylegały, a które później spowodowały ich odcięcie. Nie podjęto jednak ich eksploatacji, głównie z powodu uznania, że brakuje możliwości prowadzenia w ich obrębie bezpiecznej i ekonomicznie uzasadnionej eksploatacji.

Mała lub zmienna miąższość pokładów stanowiła przyczynę wykreślenia z ewidencji zasobów w wysokości 11 044 tys. ton (w 18 pokładach, spośród których 9 miało miąższość zdecydowanie niższą od 1 m). Zasoby geologiczne w 7 pokładach, o miąższości od 1 m do 2,2 m, wynosiły 1 561 tys. ton (w tym 413 tys. ton bilansowych).

Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na fakt, że przynajmniej część z tych zasobów można byłoby wyeksploatować, gdyby Kompania, rozwiązała problem opłacalnej eksploatacji cienkich pokładów (1 m – 1,5 m).

Z powodu małych rozmiarów i nieregularnego kształtu parcel wykreślono 1 624 tys. ton zasobów. W przywoływanych wyjaśnieniach dwóch pracowników Kopalni zwracano uwagę – w przypadku urabiania tych parcel - na konieczność dokonywania dodatkowych, skomplikowanych i zagrażających bezpieczeństwu pracy czynności, związanych zwłaszcza z dokonywaniem wielu przebrojeń ściany wydobywczej.

³² Wyjaśnienia Zastępcy Kierownika Ruchu Zakładu Górniczego KWK „Ziemowit” oraz Zastępcy Kierownika Działu Mierniczo – Geologicznego z dnia 17 listopada 2009 r.

NIK jako niecelowe ocenia skreślenie z ewidencji zasobów w wysokości 16 466 tys. ton znajdujących się w filarach ochronnych. Są to z reguły zasoby zakwalifikowane do przemysłowych lub nieprzemysłowych, które częstokroć po likwidacji filarów są eksploatowane. Wykreślenie z ewidencji zasobów znajdujących się w filarach ochronnych może w przyszłości utrudnić wybieranie tych zasobów³³, gdyż zasoby skreślone z ewidencji nie podlegają ochronie prawnej.

11.3. Minister Środowiska w dniu 18 października 2007 r. przyjął bez zastrzeżeń dodatek nr 2 do *Projektu Zagospodarowania Złoza Węgla Kamiennego „Ziemowit” na lata 2008 – 2020* (dalej: dodatek nr 2 do PZZ), który został opracowany wg stanu na dzień 31 grudnia 2006 r. W powyższym dodatku wykazano – zgodnie z dyspozycjami Ministra Środowiska³⁴ - zasoby bilansowe (306 837 tys. ton) przewidziane do zagospodarowania w okresie obowiązywania koncesji (do 2020 r.), które zakwalifikowano do zasobów przemysłowych (132 996 tys. ton) i nieprzemysłowych (173 841 tys. ton). Oznaczało to, że zasoby bilansowe przewidziane do zagospodarowania po 2020 r. wynoszą 643 461 tys. ton (950 298 tys. ton - 306 837 tys. ton).

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia fakt, że Kopalnia dodatkowo, z własnej inicjatywy, uwzględniła w dodatku nr 2 do PZZ także część zasobów bilansowych zaplanowanych do zagospodarowania po 2020 r. (163 715 tys. ton), którą dotąd kwalifikowała do zasobów przemysłowych (137 148 tys. ton) oraz nieprzemysłowych (26 567 tys. ton). Powyższe częściowo wyjaśnia różnice występujące pomiędzy wysokością zasobów bilansowych, przemysłowych i nieprzemysłowych podaną w dodatku nr 2 do PZZ, a ich wysokością zawartą w poprzednim projekcie zagospodarowania złoza (dodatek nr 1 do PZZ)³⁵. Jednakże w dodatku nr 2 do PZZ ograniczono się do przedstawienia wysokości różnic w wielkości zasobów występujących pomiędzy tymi dodatkami, zasadniczo nie wyjaśniając w sposób skwantyfikowany przyczyn ich powstania.

W dodatku nr 2 w porównaniu do dodatku nr 1 wykazano spadek wszystkich rodzajów zasobów bilansowych, to jest operatywnych – o 102 985 tys. ton (70 306 tys. ton – 173 291 tys. ton); przemysłowych – o 171 462 tys. ton (132 996 tys. ton – 304 458 tys. ton); nieprzemysłowych – o 492 874 tys. ton (173 841 tys. ton – 666 715 tys. ton); bilansowych – o 20 875 tys. ton (950 298 tys. ton – 971 173 tys. ton). Jedynymi skwantyfikowanymi

³³ Zwłaszcza poprzez nieodpowiednie zagospodarowanie powierzchni ziemi znajdującej się nad filarami.

³⁴ W Kompanii począwszy od 2006 r. - na podstawie wytycznych Ministra Środowiska - w PZZ (dodatkach) kwalifikuje się do zasobów przemysłowych lub nieprzemysłowych tylko zasoby bilansowe przewidziane do zagospodarowania do końca ważności koncesji.

³⁵ Opracowany według stanu na dzień 31 grudnia 2003 r., przyjęty przez Ministra Środowiska w dniu 8 października 2004 r.

czynnikami (przyczynami) różnic były eksploatacja i straty złożowe w latach 2004 – 2006 w wysokości 18 929,7 tys. ton (odpowiednio 12 528,1 tys. ton i 6 401,6 tys. ton) oraz 163 715 tys. ton zasobów bilansowych, które zostały zaplanowane do zagospodarowania po 2020 r.

W dodatku nr 2 stwierdzono natomiast w sposób ogólny, że główną przyczyną ubytku zasobów przemysłowych, operatywnych i nieprzemysłowych jest przyjęta zasada, że do zasobów przemysłowych kwalifikuje się tylko zasoby bilansowe przewidywane do eksploatacji w okresie obowiązywania koncesji. Taki sposób rozliczenia różnic nie wyjaśnia ich w sposób szczegółowy. Przykładowo, w dodatku nr 2 różnica w wysokości zasobów operatywnych, wynosząca 102 985 tys. ton została wyjaśniona zaledwie w wysokości 12 528,1 tys. ton (eksploatacja). Nie wyjaśniono natomiast różnicy w wysokości 90 456,9 tys. ton (102 985 tys. - 12 528,1 tys.).

Najwyższa Izba Kontroli podkreśla, że wprawdzie żadne przepisy prawne nie zobowiązują do przedstawienia w PZZ - w przeciwieństwie do dokumentacji geologicznej złóż – dokładnego rozliczenia różnic w wysokości poszczególnych zasobów zawartych w aktualnym i poprzednim PZZ (dodatku), to jednak ich przedstawianie jest celowe. Dokładne wyjaśnienie może bowiem stanowić instrument samokontroli przedsiębiorcy górniczego w zakresie prowadzenia gospodarki węglem.

11.4. Niecelowe jest przedwczesne ustanawianie i długotrwałe utrzymywanie filarów ochronnych dla planowanych obiektów, które jednak nie powstały. Dotyczyło to filarów ochronnych ustanowionych w 1976 r. dla hali magazynowej i w 1991 r. dla obiektów przy szybie W-II. Zniesiono je natomiast dopiero w 2001 r. i 2007 r. Wielkość zasobów objętych zbędnymi filarami wynosiła 2 262,5 tys. ton.

11.5. Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na stosunkowo niski wskaźnik wykorzystania zasobów przemysłowych (0,53) zaplanowany w dodatku nr 2 do PZZ na lata 2008-2020. W poszczególnych częściach złoża miał on wynieść od 0,40 do 0,58. Wskaźnik ten w latach 2001 – 2006 był wyższy i wynosił od 0,63 do 0,79 (średnio 0,7) dla całego złoża.

Przy określaniu wielkości projektowanych wskaźników wykorzystania zasobów przemysłowych na lata 2008-2020 uwzględniono zwłaszcza orientacyjny harmonogram eksploatacji w tym okresie, przewidywany zakres prowadzenia eksploatacji w rejonach eksploatacyjnych w poszczególnych pokładach, filary oporowe i ochronne, przyjęty system eksploatacji ścianowej na zawał, pozostawianie łąt (półek) węgla w stropie lub spagu

wyrobisk ścianowych, pozostawianie części zasobów przy uskokach, nieeksploatowanie części zasobów o nieregularnych kształtach.

Pan Marek Uszko - Wiceprezes Zarządu Kompanii poinformował³⁶, że wysokość wskaźnika wykorzystania zasobów przemysłowych osiągnięta w 2007 r. i 2008 r. wynosiła odpowiednio 0,67 i 0,73 pomimo, że w dodatku nr 1 do PZZ z 2004 r. zaplanowano ją na poziomie 0,57. Uznał on, że roboty górnicze przyczyniają się do lepszego rozpoznania złoża, dzięki czemu uzyskano wyższy wskaźnik.

W ocenie NIK, lepsze rozpoznanie złoża może spowodować nie tylko większe, ale i gorsze jego wykorzystanie. Często przeważa drugi wariant. Zasoby w KWK „Ziemowit” są w niedostatecznym stopniu poznane, o czym świadczy fakt, że aż 88,9 % zasobów geologicznych³⁷, 87,2 % całkowitych zasobów bilansowych³⁸ oraz 75,1 % zasobów przemysłowych³⁹ zaprojektowanych do wyeksploatowania w okresie ważności koncesji rozpoznano w kategoriach C₁ i C₂. W przypadku tych kategorii błąd oszacowania zasobów może wynieść odpowiednio do 30 % i 40 %. W związku z tym, że zasoby bilansowe i przemysłowe złoża są słabo rozpoznane (co zaznaczono także w dodatku nr 2 do PZZ), prawdopodobne jest zakwalifikowanie w przyszłości do strat większej niż dotąd ilości zasobów. Zmniejszy to wskaźnik wykorzystania zasobów przemysłowych. Również w dodatku nr 2 do PZZ, biorąc pod uwagę zwiększający się stopień rozpoznania złoża w trakcie eksploatacji, dopuszczono możliwość zarówno dodatkowego pozostawienia w pokładach łat węgla, jak i zwiększenia ich grubości ponad ustaloną dotąd wielkość.

11.6. NIK negatywnie ze względu na celowość ocenia fakt, że w dodatku nr 2 do PZZ uwzględniono możliwość zaliczenia do strat parcel nieprzemysłowych (przylegających do rejonów eksploatacyjnych), które wskutek planowanego wydobycia zostaną odcięte zrobami od dróg transportowo – wentylacyjnych. W dokumencie tym stwierdzono nawet, że eksploatacja odciętych zasobów nieprzemysłowych nie będzie możliwa także w przyszłości.

W zaakceptowanym wniosku Kompanii o uzyskanie zgody Ministra Środowiska na przeklasyfikowanie części zasobów złoża Ziemowit⁴⁰ stwierdzono, że dotychczas w 3 pokładach (209, 212/1 i 215) głównymi przyczynami zaliczenia parcel do zasobów

³⁶ W piśmie z dnia 27 stycznia 2010 r.

³⁷ Według stanu na dzień 31 grudnia 1999 r.

³⁸ Według stanu na dzień 31 grudnia 2006 r.

³⁹ Według stanu na dzień 31 grudnia 2006 r.

⁴⁰ Wniosek o uzyskanie zgody na przeklasyfikowanie części zasobów złoża „Ziemowit” w pokładach 206/1, 207, 209, 212/1, 215 według stanu na 31.12.2006 r., który w dniu 16 maja 2007 r. skierowano do Ministra Środowiska.

nieprzemysłowych było ich odcięcie od głównych wyrobisk i ich odosobnienie, zaleganie w filarach ochronnych oraz niska miąższość i rozwarstwienie pokładu.

NIK zwraca uwagę na niecelowość działań, polegających na odcinaniu poszczególnych parcel od dróg transportowo – wentylacyjnych, które w przyszłości mogą utrudnić lub wręcz uniemożliwić dostęp do zasobów obecnie uznanych za nieprzemysłowe, jeżeli ich wydobycie okaże się wówczas konieczne i opłacalne.

11.7. Kopalnia „Ziemowit” dysponowała kombajnami ścianowymi dostosowanymi do eksploatacji pokładów o miąższości co najmniej 1,9 m, aczkolwiek do zasobów przemysłowych w Spółce kwalifikowano pokłady o grubości wynoszącej minimum 1,5 m. W praktyce więc pokłady o grubości do 1,9 m nie były wybierane. NIK zwraca na to uwagę, gdyż zasoby bilansowe Kopalni w złożach o miąższości wynoszącej od 1 m do 1,5 m wynoszą 136 617 tys. ton, w tym 49 940 tys. ton zasobów zakwalifikowanych do nieprzemysłowych (w dodatku nr 2 do PZZ). Zasoby te występują w parcelach o zbadanej tektonice i parametrach jakościowych oraz na ogół zlokalizowane są w rejonach istniejących aktualnie udostępnień.

11.8. KWK „Ziemowit” terminowo opracowała i przekazała do Ministerstwa Środowiska operaty ewidencyjne za 2007 i 2008 r.

Wbrew przepisowi art. 72 ust. 2 pkt 4 *ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze*⁴¹, Kopalnia dokonywała przeklasyfikowań zasobów pozabilansowych do przemysłowych. Główny Specjalista w Biurze Gospodarki Złożem i Ekologii Kompanii stwierdził⁴², że kwalifikowanie do zasobów przemysłowych zasobów wcześniej zaliczanych do innych kategorii, przed zaliczeniem ich do ubytków z tytułu eksploatacji, stosowane jest od wielu lat i akceptowane w pełni przez przedstawicieli OUG „jako zgodne z obowiązującymi przepisami.

KWK „Ziemowit” i inne kopalnie Kompanii, w operatach ewidencyjnych zasobów złóż kopalni, w rubrykach dotyczących przyrostów i ubytków zasobów wprowadziły dodatkową pozycję „inne przyczyny”. Zarówno przepisy art. 72 ust. 2 *Prawa geologicznego i górniczego*, jak i § 1 ust. 1 pkt. 1 lit. a *rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 20 czerwca 2005 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać operaty*

⁴¹ Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 ze zm.

⁴² Protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień z dnia 17 grudnia 2009 r. od [...] Głównego Specjalisty w Biurze Gospodarki Złożem i Ekologii Kompanii Węglowej S.A. Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie osoby fizycznej.

ewidencyjne zasobów złóż kopalin⁴³, wyszczególniając w sposób enumeratywny przyczyny zmian w zasobach, nie wymieniają wśród nich „innych przyczyn”.

Z wyjaśnień Pana [...]⁴⁴ - Głównego Specjalisty w Biurze Gospodarki Złożem i Ekologii KW S.A.⁴⁵ wynika, że w pozycji „inne przyczyny” korygowano głównie dostrzeżone błędy zawarte w dokumentacji geologicznej. Zamieszczano w niej także (przez część kopalń) ubytki zasobów przemysłowych i nieprzemysłowych w związku z przyjęciem dodatków do PZZ, w których kwalifikacji do tych zasobów podlegała tylko część zasobów bilansowych. Wyjaśniający przyznał, że w przywoływanych przepisach rzeczywiście nie mieszczą się takie działania.

11.9. KWK „Ziemowit” prowadziła w kontrolowanym okresie działalność na podstawie *Planu ruchu – część podstawowa dla Kopalni Węgla Kamiennego Ziemowit w Łędzinach*, zatwierdzonego Decyzją Dyrektora Okręgowego Urzędu Górniczego (OUG) w Tychach z dnia 27 czerwca 1995 r., *Części szczegółowej planu ruchu na lata 2005-2007 dla Kopalni Węgla Kamiennego Ziemowit w Łędzinach*, zatwierdzonej Decyzją Dyrektora OUG w Tychach z dnia 10 grudnia 2004 r., *Części szczegółowej planu ruchu Oddział KWK Ziemowit w Łędzinach na lata 2008-2010*, zatwierdzonej Decyzją Dyrektora OUG w Katowicach z dnia 17 grudnia 2007 r.

Projekty części szczegółowych planów ruchu były zatwierdzane po uwzględnieniu uwag organów nadzoru górniczego. Uzgodnieniom towarzyszyło przeprowadzanie kontroli przez urzędy górnicze. Przykładowo, plan ruchu na lata 2008-2010 został zatwierdzony po uzgodnieniach i kontrolach trwających od połowy września do połowy grudnia 2007 r. W wyniku tych działań do powyższego planu ruchu wprowadzono kilkadziesiąt zaleceń i uwag zgłoszonych przez Okręgowy Urząd Górniczy w Katowicach.

Szczegółowe plany ruchu na lata 2005-2010 uzyskały opinie właściwych terenowo organów samorządu terytorialnego. Część tych opinii była uwarunkowana wykonaniem niezbędnych prac w zakresie ochrony powierzchni i nieruchomości przed wpływami eksploatacji górniczej.

11.10. W okresie objętym kontrolą organy nadzoru górniczego przeprowadziły w KWK „Ziemowit” 34 kontrole⁴⁶ obejmujące m.in. działalność służby mierniczo-geologicznej⁴⁷.

⁴³ Dz. U. Nr 116, poz. 979.

⁴⁴ Wyłączono dane osobowe. Tajemnica ustawowo chroniona na podstawie art. 5 ust. 2 uodip. Wyłączenie dokonane przez NIK w interesie osoby fizycznej.

⁴⁵ Protokół przyjęcia ustnych wyjaśnień z dnia 16 grudnia 2009 r.

⁴⁶ W tym Wyższy Urząd Górniczy (WUG) 5 kontroli, a OUG w Katowicach 29 kontroli.

Kontrole te wykazały występowanie przypadków nieprawidłowości w wykonywaniu robót górniczych i przestrzeganiu przepisów dotyczących bezpieczeństwa i higieny pracy. Dotyczyły one m.in.: użytkowania urządzeń (w tym elektrycznych i przenośników) niezgodnie z ich dokumentacją techniczno - ruchową; braków w obudowie wyrobisk korytarzowych; nieszczelności tam bezpieczeństwa; niewłaściwej wentylacji drążonych wyrobisk korytarzowych; braków w sprzęcie przeciwpożarowym podczas prowadzonych robót górniczych; palenia tytoniu na dole kopalni⁴⁸.

W wyniku kontroli czasowo wstrzymano roboty górnicze i eksploatację niektórych urządzeń, w tym zwłaszcza przenośników taśmowych. Decyzje organów nadzoru górniczego miały na celu doprowadzenie do prawidłowego wykonywania robót górniczych i zapewnienia przestrzegania przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy.

NIK pozytywnie ocenia podjęte przez kierownictwo KWK „Ziemowit” działania w celu realizacji zaleceń pokontrolnych zawartych w powyższych decyzjach.

12. Biorąc pod uwagę powyższe oceny i uwagi, na podstawie art. 60 ust. 2 *ustawy o NIK*, Najwyższa Izba Kontroli przedstawia następujące wnioski:

- 1) Rozważenie możliwości zmniejszenia strat złożowych, w tym poprzez zastosowanie dodatkowych systemów eksploatacyjnych komplementarnych w stosunku do systemu ścianowego.
- 2) Zaprzestanie stosowania niszczącej podbudowy pokładów podbieranych oraz odcinania parcel zasobowych od dróg transportowo - wentylacyjnych.
- 3) Rozważenie możliwości zwiększenia zagospodarowania pokładów o miąższości wynoszącej od 1 m do 1,5 m, w tym poprzez zastosowanie wysokowydajnych kombajnów i/lub technologii strugowej.
- 4) Kontynuowanie działań związanych z wykorzystaniem węgla kamiennego do produkcji paliw gazowych i płynnych, w szczególności badań dotyczących podziemnego zgazowania tej kopaliny.
- 5) Uwzględnienie - w ramach inwestycji udostępniających do eksploatacji nowe zasoby - pokładów cienkich (1 m – 1,5 m) oraz takich złóż i ich części, które

⁴⁷ Kontrole obejmowały zazwyczaj szereg działów Kopalni, w tym służbę mierniczo-geologiczną.

⁴⁸ Przepisy § 352 ust. 1 *rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 28 czerwca 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w podziemnych zakładach górniczych* w wyrobiskach zakazują posiadać lub palić tytoń oraz posiadać środki do wzniesienia ognia.

są dobrze rozpoznane (kategoria A, B, C₁), a ich warunki geologiczno – górnice, parametry jakościowe i sposób zaprojektowania wydobycia umożliwią uzyskanie zarówno rentowności, jak i bezpieczeństwa pracy oraz większego niż dotąd wykorzystania zasobów.

- 6) Dokonywanie pełnego ilościowego rozliczenia różnic w wysokości odpowiednich zasobów występujących pomiędzy ich wielkością podaną w poprzednich, a aktualnych dokumentacjach geologicznych i projektach zagospodarowania złóż.

Najwyższa Izba Kontroli – Departament Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji, na podstawie art. 62 ust. 1 *ustawy o NIK*, zwraca się do Zarządu o nadesłanie, w terminie 21 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków oraz o podjętych działaniach lub o przyczynach niepodjęcia tych działań.

Stosownie do art. 61 ust. 1 *ustawy o NIK*, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Zarządowi prawo zgłoszenia do dyrektora Departamentu Gospodarki, Skarbu Państwa i Prywatyzacji NIK umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków, zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, termin nadesłania informacji, o której wyżej mowa, liczy się – stosownie do art. 62 ust. 2 *ustawy o NIK* – od dnia otrzymania ostatecznej uchwały w sprawie powyższych zastrzeżeń.

(-) Andrzej Otrębski
Dyrektor Departamentu